

Komentar in karta: 1/85

SLA V477 ‘nahod’

Mojca Horvat

1. Gradivo

Za pomen ‘vnetje nosne sluznice, pri katerem se močneje izloča sluz ali gnoj’, knj. *náhod* (á), je med zapisanimi poimenovanji v osrednjih narečjih najpogosteji izraz *nahod*. Svoje areale imajo še leksemi *katár*, *ponuda*, *pošast*, *našec*, (*v*)*našest* in *nátha*. Redko je v kartiranem pomenu zastopan leksem *náduha*. V precej govorih ni samostalniškega poimenovanja za to bolezen, ampak se tam uporabljo pridevniki, npr. *náhoden*, *náhodljiv*, *smrkav*, ki se včasih pojavljajo samostojno, včasih pa kot dvojnica leksema *nahod*, kar morda priča o tem, da je raba pridevnika običajnejša. Pogosto so zapisane nadpomenke, npr. *prehlad*, *prehlaženje*, *rafredor* ali pridevnik *prehlažen*; ker je areal dokaj sklenjen, lahko sklepamo, da v teh govorih ni poimenovanja za ta konkretni znak prehlajenosti. Posamezni leksemi, zapisani predvsem kot drugo ali tretje poimenovanje, se po navedbah slovarjev nanašajo na poimenovanja sluzi, ki se izloča pri bolezni (*šnópfelj*, *vozger*), na stanje, v kakršnem je oboleli (*naglenjen*, *pošlekav*), oz. na obolelega (*vozgrivec*, *smrkavec*).

2. Morfološka analiza

nahod < *na-xod-*t* < *na-xod-i-ti < *xod-i-ti ‘hoditi’

našest < *na-šbst-*b* < *na-šbd-t-*b* < *na-šbd-l-*b* (koren *šbd- se pojavlja v deležniku *šbd-l-*b* ‘šel’)

vnašest < *vb-na-šbst-*b* < *vb-na-šbd-t-*b*

pošast < *po-šbst-*b* < *po-šbd-t-*b*

našec, nejasno, morda *našləc < *na-šbd-l-*bc*-*b*

naduha < *na-dux-a < *na-duš-i-ti < *duš-i-ti ‘dušiti, daviti’

natha < *(natx)-a < madž. nátha ‘nahod’

prehlad < *per-xold-*b* < *per-xold-i-ti (se) ‘prehladiti (se)’ < *xold-i-ti (se) ‘hladiti (se)’

prehlaženje < *per-xold-en-*bj*-*e* < *per-xold-en-*b* < *per-xold-i-ti se ‘prehladiti se’

smrkavost < *sm̥rk-a-v-ost-*b* < *sm̥rk-a-v-*b* ‘smrkav’ < *sm̥rk-a-ti ‘smrkati’

influenca < *(influenc)-a < it. influenza ‘gripa’

gripa < *(grip)-a < nem. Grippe ‘gripa’

katár < *(katař)-*b* < nem. Katarrh ‘hudo vnetje sluznice, hud prehlad’ (v T358 z epentetičnim -*n*- pred dentalom, tj. *kantar*)

rafredor < *(rafredoř)-*b* < trž. it. rafredor, furl. rafredôr ‘prehlad’

šnopfelj < *(šnopfəl)-b/*(šnopfel)-b, morda v zvezi s srvnem. *snopfen* ‘vohljati’ (Striedter-Temps 1963: 221)

švedor, nejasno, morda v zvezi s trž. it. *sfredor* (Doria 1987: 507)

ponuda, nejasno, morda v zvezi s *ponuda* ‘dolgčas, slabo življenje’, **ponuditi* ‘siliti’ (Skok 1972: 527)

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *švedor* v T123, *influenca* v T114 in *šnopfelj* v T360.

Kot opis sta kartirana odgovora *se boš nahladil* in *ima zamašen nos* v T156.

Kot pretvorbe s primitivi so kartirani leksemi *nahoden* v T001, T177, T181, T185, T201, T215, T224, T231, T236, T246, T251, T252, T263, T266, T267, T276, T278, T280, T299, T300, T302, *nahodljiv* v T286, T289, *prehlajen* v T005, T010, T014, T019, T020, T022, T024, T025, T028, T031–T033, T035, T066, T093, T105, T112, T116, T118, T119, T121, T124, T126, T128, T134, T135, T150, T153, T280, T349, T409, T412, T413, *nahlajen* v T412, *pošlekav* T096, *Smrkav* T168, T349, *Smrkljav* v T384 in *žnodrav* v T049.

Kot tretji ali nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *prehlad* v T169 in T412, *vozger* v T386, *gripa* v T409, *smrkavost* v T133, prav tako pa tudi pomensko neustrezni leksemi (gl. gradivo) *smrkelj* v T252, *smrkljavec* v T386, *vozgrivec* v T386, *vozger* T386 in opis *kiha* v T033 ter pretvorbe s primitivi *prehlajen* v T097, T166, T280, *naglinjen* v T102, *nahoden* v T234 ter nerelevanten (zaradi presplošnega pomena) odgovor *alergij* v T033. Z znakom »glej gradivo« sta označena odgovora *smrkavec* v T014 in T386 ter *smrkelj* v T386.

V T392 je odgovor zapisan v odvisnem sklonu *on je v nati*, a je kartiran v im. ed.

4. Uporabljena dodatna literatura

Horvat 2007; Kniezsa 1974

5. Primerjaj

SLA: /; OLA: 1721; ALE: 209; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: /